

שיעור סימן פט סעיפים א-ב

1. מי שמצריך 6 שעות האם צריך גם מסילוק וברכה?

ט"ז (ב) יורה דעה סימן פט

וכי ש"ד שנוהגים כרמב"ם ... ומ"מ גם סילוק ובירך בעיני דאל"כ אפילו המתין כל היום אסור

ש"ך (ה) יורה דעה סימן פט

מהרש"ל שם דלכ"ע אם לא סילק ובירך אפי' כל היום כולו אסור דהא בעינן סעודה אחרת והרבה בני אדם מקילין בזה וטעות הוא בידם עכ"ל ומ"ש הרב בהג"ה אבל בלא ברכת המזון לא מהני המתנת שעה הוא לאו דוקא דאה"נ דכל היום כולו אסור עד שסילק ובירך

וכן מסתבר שכתוב מסעודה לסעודה.

לכן צריך 3 תנאים: סילוק, ברכה, ו"ש מסוף אכילת בשר לתחילת אכילת גבינה ולא צריך ו"ש מסוף ברה"מ.

2. האם מונים השעות מסוף אכילת הבשר או מהברכת המזון?

מסתבר מסוף אכילת הבשר וכ"כ בספר דמשק אליעזר (כנה"ג הגהות הטור אות ג)

3. האם 6 שעות שלימות?

המשך הפר"ח: "ולענין דינא נקטינן כדברי המחבר שלא לאכול גבינה אחר בשר עד שישהה שש שעות. ומיהו לאו דווקא שש שעות כגון בחורף שהימים קצרים כל שאכל בשר בשחר מותר לאכול גבינה בסעודת הצהרים, וכן אם אכל בשר בחצי היום מותר לאכול בערבית אף על גב דליכא בין אכילה לאכילה אלא כמו ד' שעות בקירוב. וזה דבר מוסכם לכולי עלמא, דהא לשון הגמרא [שם] הוי בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחרינא אכילנא משמע דמסעודה לסעודה שפיר דמי ולא קמפליג בין ימים קצרים לימים ארוכים אלא משמע כדכתיבנא".

אחרוני ספרד לא הסכימו איתנו (מהרי"ט, כנה"ג, שירי ברכה) וכן מסתבר שבשר בין השיניים או שהשומן נמשך לא תלוי בין חורף לקיץ. גם הרמב"ם והשו"ע לא חילקו.

מאירי (מגן אבות): חמש או שש שעות.

ביביע אומר כתב שבשעת הצורך די ב 5 וחצי שעות. חצי שעה נחשב לסמוך בהלה. "לא ישב סמוך למנחה ... ערבי פסחים סמוך למנחה וכו'.

עוף וגבינה נאכלים באפיקורן

שאלות: עוף ואח"כ גבינה, מה עליו לעשות? גבינה ואח"כ עוף?

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קד עמוד ב
תנא אגרא חמוה דרבי אבא: **עוף וגבינה נאכלין באפיקורן**, הוא תני לה והוא אמר לה: **בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה**. רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי, אייתו ליה גבינה - אכל, אייתו ליה בשרא אכל, ולא משא ידיה; אמרי ליה: והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, עוף וגבינה - אין, בשר וגבינה לא! אמר להו: הני מילי - בליליא, אבל ביממא - הא חזינא. תניא, בית שמאי אומרים: מקנח, ובית הלל אומרים: מדיח; מאי מקנח ומאי מדיח?

תוספות מסכת חולין דף קד עמוד ב

עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא - תימה דהיכי פריך מגבינה אחר בשר אבשר אחר גבינה דרב יצחק גבינה ואח"כ בשר אכיל ולא דמי כדאמר בסמוך ויש לומר דהכי פריך דברייתא דאגרא משמע עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בלי נטילת ידים ובלא קינוח הפה אבל שאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי עד סעודה אחריתי כדאמר בסמוך אלא לאו אגבינה תחלה והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא גבינה ובשר לא ואגב דמזכיר בביריתא עוף תחלה נקט נמי הכא בשר תחלה וברייתא נקט עוף תחלה דאפילו עוף תחלה נאכל באפיקורן.

3 שיטות:

א. **שיטת התוס' והרמב"ן:** עוף ואח"כ גבינה נאכל באפיקורן וכש"כ גבינה ואח"כ עוף
ב-ג: **שיטת הרמב"ם והרשב"א:** עוף ואח"כ גבינה צריך ו"ש. כי הרמב"ם מפרש הברייתא שלא לפי הסדר דהיינו שמדובר בגבינה ואח"כ עוף. גבינה ואח"כ עוף נאכל באפיקורן בלא נט"י וקינוח. גבינה ואח"כ חיה לרשב"א ולר"ן דינו כמו בגבינה ואח"כ עוף כיון ששניהם דרבנן. אבל הרמב"ם משווה חיה לבהמה כיון שהם דומים ולכן החמירו בה.

אולי ניתן להוסיף שיטת ר"ת שעוף ואח"כ גבינה דינו כבשר ואח"כ גבינה ששניהם מן התורה וצריך קו"ה. מצד שני כתבו ר"ת שכיון שעוף אינו נדבק אינו צריך כלום כדעת תוס'. גבינה ואח"כ עוף צריך נט"י ולא קינוח כי לר"ת אין הבדל בין גבינה ואח"כ בשר או הפוך כיון שהגבינה נדבכת לידיים וצריך נט"י ה"ה בגבינה ואח"כ עוף).

האם קינוח והדחה פירושו הדחת הפה או הדחת הידיים?

לדעת הר"י ודעימיה מגבינה לבשר צריך נט"י וקינוח הפה. אבל האם צריך גם הדחת הפה? הר"י והרמב"ם ועוד הסבירו את ב"ש וב"ה באכל גבינה ואח"כ בשר שצריך קינוח והדחה. השאלה לאיזו הדחה התכוונו. הפה או הידיים?

רש"י, תוס', והרא"ש פירשו שמדובר בהדחת הפה במים ולכן צריך 3 דברים קינו והדחת הפה ונט"י. ולרמב"ם ולרשב"א והר"ן שב"ה דברו בהדחת ידיים.

מה הכרח של כל אחד מהפוסקים?

ההכרח של רש"י הוא משום שב"ש ובי"ה דברו על נקיין בדבר ובמקום אחד. ההכרח של הרמב"ם וכו' הוא אגרא לא פירש שצריך הדחת הפה כלל ועוד אם ב"ש ובי"ה דברו על הדחת הפה מדוע השמיטו נט"י ע"כ שהדחה היינו נט"י (גר"א).

להלכה להחמיר :

בית יוסף אורח חיים סימן קעג

והעולם נהגו לקנח ולהדיח וכן נכון לעשות כדברי המחמיר בדבר שאין בו טורח :

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן פט סעיף ב

אכל גבינה, ח > מותר לאכול אחריו בשר, מיד, ט ובלבד (ד) שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהם. ואם היה (ט) בלילה, שאינו יכול לעיין אותם היטב, צריך (י) לרחצם. וצריך לקנח פיו ולהדיחו.

השותה חלב ואח"כ רוצה לאכול בשר

רש"ש¹ מסכת חולין דף קג עמוד ב

במשנה ואסור להעלות עם הגבינה עה"ש. לכאורה יפלא מדוע שביק לישנא דחלב דפתח ב"י והוא ג"כ לישנא דקרא. ונקיט הכא גבינה ולולא דמסתפינא הייתי אומר. דבדוקא נקיט גבינה. דאילו חלב שהוא נוזלי ואין מעלין אותו אלא בכלי לא הוי כעין תפיסה אחת דלקמן (קז ב) וע"ש בתוס'. וכן הא

¹ ביוגרפיה - רש"ש

רבי שמואל שטראשון - נולד בשנת תקנ"ד (1794), נפטר בשנת תרל"ב (1872). רבי שמואל נולד בשנת תקנ"ד (1794) בזאסקעוויץ. הוא נשא לאשה את בתו של רבי דוד שטראשון - סוחר גדול ועשיר בוילנא, בעל חסד ומוקיר רבן. חמיו החזיק "קלויז" על שמו - "קלויז של רבי דוד שטראשון" - ואיפשר לחתנו לעסוק בתורה ללא כל עול פרנסה (כהוקרה וכתודה לחמיו קרא לעצמו את שם משפחתו - שטראשון). רבי שמואל היה תלמידו של הרב אברהם דאנציג (מחבר ספר ההלכה המפורסם "חיי אדם"). בספר זה הוא מזכיר את תלמידו בשם משפחתו הקודם: שמואל זאסקעוויצער). גם לאחר פטירת חמיו המשיכה אשתו (בעזרת אחיה) לנהל עסקי מסחר, ועול הפרנסה לא הטרידו כל חייו. רבי שמואל סירב לקבל עליו עול רבנות, וכשקהילת סובלק הציעה לו רבנות - סירב להצעה. אולם הוא לא מנע מעצמו מלהיות שותף לכל ענייני הקהל בוילנא עירו, והוא נמנה על מנהיגי ופרנסי הקהילה החשובים. רבי שמואל שטראשון (הרש"ש) נודע והתפרסם בעולם התורה בעקבות חידושי על מסכתות התלמוד - "הגהות וחיידושי הרש"ש" (התפרסמו במהדורת התלמוד הידועה שהודפסה בוילנא). חידושי אלו ידועים בלשונם הקצר ובעמקותם. הארות, הגהות וחיידושים אלו, משמשים את גדולי הלומדים בהעמיקם בסוגיות התלמוד. וכבר אמרו בעלי המליצה (על משקל הפסוק במשלי יג, ז) יש מתרושש והון רב! יופיה של המליצה הוא שמלבד הרמז לשמו של הרש"ש, היא סימן לאופי הפירוש "מתרושש" היינו הדברי תורה "עניינים" מבחינת אורכם אבל הונם רב. רבי שמואל שטראשון נפטר בשנת תרל"ב (1872). המהדורה הראשונה של 'מקורי הרמב"ם' הודפסה בוילנא בשנת תר"ל (1870), במבוא מפורט למהדורה שיצאה על ידי הר"צ הרכבי בשנת תשט"ז (1956) טען הר"צ שהמוציא לאור הראשון טשטש את העובדה שמדובר ביצירתו של הרש"ש ומסגנון השער: ערוכה על ידי משה שמעון בן מו"ה ברוך ראובן בצרוף כמה הערות וחיידושים ומקומים מאת המעריץ ולא מזכר שמו של הרש"ש רק בעמוד 3 נכתב נוסח מעורפל "משך עלי חסד הגאון הגדול זקן בית הבחירה והתושיה ר' שמואל שטראשון הי"ו מפה עירנו עיר וילנא וכו' והוא גם הוא הרבה לסמכני ולסעדי כאשר יראה פה הקורא" עכ"פ במהדורת תשט"ז הובהר באופן הברור ביותר שהחיידושים והמקורים יצאו מקולמסו של הרש"ש. הר"צ הרכבי טוען שהספר מקורי הרמב"ם מהדורת תר"ל הוא המקור לחידושים ומקורים לרש"ש שנדפסו במהדורת הרמב"ם שיו"ל בוארשה תרמ"א - תרמ"ב (1881 - 1882) ואחריה בוילנא שנת תר"ס (1900) למה שהקדימו מדפיסי וארשה "הועתק מדברי קדשו ואנחנו ביררנו מה שנוגע למקורים וחיידושים קצרים" הוא מציע להתייחס כ"מליצה בעלמא" ותו לא, הוא העיר שמדפיסי וארשה ווילנא השמיטו דברים לשבע הלכות: בית הבחירה, כלי המקדש, איסורי מזבח, תמידין ומוספין, גניבה, רוצח ושמירת הנפש והלכות נחלות. במהדורת הרכבי ס"ה עמודים.

דתני אגרא לקמן (קד ב) עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בדוקא נקיט גבינה לפי דנאכלת בידיה הוא דדייקינן מינה הא בשר לא דהיינו דבעי נט"י אבל חלב דע"י כלי אפי' בבשר לא בעי נט"י. וכן ראיתי בשם הפר"ח דהאוכל במגריפה א"צ נט"י. וענ"ל דדוקא גבינה מסקינן שם דבעי קינוח והדחה משום שהוא מודבק בחניכים ובבין השינים ואינו יוצא ע"י הדחה לחודה. אבל בחלב סגי בהדחה לחודה :

שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן נח

בשו"ת דברי מלכיא² חלק ה' (סימן מ"ז) כתב, "וקצת אחרונים כתבו שדוקא בגבינה צריך קינוח הפה והדחתו, אבל לא בחלב. ולא ראו שמפורש ברמב"ם שאף אחר חלב צריך קינוח והדחה" ע"כ.

ובאמת שהמעין בלשון הזהב של הרמב"ם הנ"ל, ישר יחזו פנימו, שדברי הרש"ש נכונים, שהרי כתב: מי שאכל גבינה או חלב תחלה מותר לאכול אחריו בשר מיד. ושוב סיים: וצריך שידיח ידיו ויקנח פיו בין הגבינה לבשר, והשמיט חלב (אף שהובא בראש דבריו), ומשום שדוקא בגבינה הנדבקת בחניכים ובשינים צריך קינוח הפה ע"י פת או פירות, אבל חלב אין צריך אלא הדחת הפה.

ע"י ויזרע יצחק שהביא בשם כמה אחרונים להצריך נט"י וגם קינוח הפה.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כו

מי שאכל גבינה או חלב תחלה מותר לאכול אחריו בשר מיד, וצריך שידיח ידיו ב ויקנח פיו בין הגבינה ובין הבשר, ...

מכאן משמע שלחלב אין צורך בקו"ה. וכך פוסק הרב עובדיה שו"ת יחווה דעת חלק ג סימן נח וגם משום שכך מסתבר.

אבל י"א שניתן לדייק אחרת מהרמב"ם בהלכה הבאה.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כז

במה דברים אמורים בבשר בהמה או חיה, אבל אם אכל בשר עוף אחר שאכל הגבינה או החלב אינו צריך לא קנוח הפה ולא נטילת ידים.

הרי שגם אחר חלב אם אוכל בשר בהמה אחריו צריך קו"ה ורק בעוף אחר חלב אין צורך. ומה שכתב בהל' כו הוא לאו דווקא וקאי על מה שפתח תחילה דהיינו גבינה וגם חלב (הרב זעפרני שליט"א).

² ביוגרפיה - דברי מלכיא. רבי מלכיא צבי ב"ר יונה הלוי טננבוים נולד בפולין בשנת תר"ז (1847), ומגיל צעיר הוכר כעילוי. בהיותו בן 26 בשנת תרל"ג (1873) מונה לרבה של העיר בודקי שלייד גרודנה, ומשנת תרמ"ז (1887) עד לפטירתו כיהן כרבה של העיר לומז'ה. נחשב אחד מגדולי המשיבים בדורו. עסק גם בצרכי ציבור. נפטר בשנת תר"ע (1910), בדרך חזרה לביתו מאסיפת רבנים ועסקנים בעיר הבירה פטרבורג. הוא פרסם את תשובותיו בספר 'דברי מלכיא'.

וונראה שאין לדחות ולומר שדווקא בה' כז הוא לאו דווקא וכתב חלב כפי שכתב בתחילת דבריו.
אבל זה אינו כי אם כוונתו בדווקא שחלב לא צריך כלום היה צריך גם לדייק כאן).

ועוד שיש ראשונים שנראה מהם שצריך קינוח הפה אחר חלב. התשב"ץ (סימן שני"ו) וכן נראה קצת
בארחות חיים חלק ב' (עמוד של"ד), ובכל בו (סימן ק"ו).

שו"ת יחוה דעת (ח"ג, נח): מכל מקום נראה שהעיקר כדברי הרש"ש, דמילי דסברא נינהו, ובלבד
שישטוף פיו יפה. ובחמאה שהשמנונית שבה נדבקת בחניכים ובשינים, יש להצריך גם קינוח הפה
בפת או בפירות. וכמו שכתב הדברי מלכיאל שם. +

ואף שהיה מקום לדייק מלשון התשב"ץ (סימן שני"ו) שגם בחלב צריך קינוח הפה בפת, וכן נראה
קצת בארחות חיים חלק ב' (עמוד של"ד), ובכל בו (סימן ק"ו). מכל מקום נראה שהעיקר כדברי
הרש"ש, דמילי דסברא נינהו, ובלבד שישטוף פיו יפה. ובחמאה שהשמנונית שבה נדבקת
בחניכים ובשינים, יש להצריך גם קינוח הפה בפת או בפירות. וכמו שכתב הדברי מלכיאל שם. +

האוכל עם מזלג גבינה האם צריך נט"י?

פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן פט ס"ק כ

כ) מיהו. ... ועיין פר"ח מי שאוכל במזלג אין צריך לרחוץ ידיו ומ"מ הנכון להחמיר בדבר שאין
טורח:

חגורת שמואל על לבוש יורה דעה סימן פט

וכתב הפר"ח ומיהו מסתברא לי שאם מוליך ומביא והמאכל מונח בקערה שא"צ נטילה, וכתב עוד
ומ"מ מסתברא דאוכל במגריפה בין ביום ובין בלילה א"צ נטילה ע"כ, וזה אין נראה לענ"ד דאף
שאוכל במגריפה א"א שלא נדבק בידים.

שירי ברכה יורה דעה סימן פט

טו. צריך לרחצם וכו'. כתב הרב פר"ח ס"ק ט' מסתברא דאוכל במגריפה בין ביום בין בלילה א"צ
נטילה. עכ"ל. וכ"כ מהריק"ש, דיש מקלין ביש לו מגריפה. והמנהג פשוט דאף אם אכלו במגריפה
נוטלין ידיהם. שוב ראיתי בספר חגורת שמואל ס"ק כ"ה שחלק על הרב פר"ח. ע"ש. ועיין בסמוך.

בן איש חי שנה שניה פרשת שלח לך סעיף יד

יד. אכל חלב מותר לאכול אחריו בשר מיד, אך צריך לקנח פיו יפה בפת שילעסנו ויבלענו ואח"כ
ידיחנו במים יפה, ואח"כ ירחוץ ידיו יפה במים, ואז יאכל הבשר מיד, ואפילו אם אכל במזלג צריך

שירחץ ידיו, ונטילת ידים זו שהיא בין אכילת חלב לאכילת בשר צריך שתהיה לתוך כלי כדין מים אחרונים, כמ"ש מר"ן ז"ל בא"ח, ועיין שיו"ב אות ואפילו אם אכל במזלג צריך שירחץ ידיו, ונטילת ידים זו שהיא בין אכילת חלב לאכילת בשר, צריך שתהיה לתוך כלי, כדין מים אחרונים, כמ"ש מרן ז"ל בא"ח, ועיין שיו"ב אות י"ט, ואם אין לו מים מותר לרחוץ בשאר משקים בשעת הדחק, וכמ"ש שיו"ב אות ט"ז, ואפילו אם רוצה לאכול בשר עוף אחר החלב צריך קנוח והדחת פה ונט"י, וכנ"י בב"י א"ח, ואם אין לו פת לקנח בו פיו יוכל לקנח בשאר פירות חוץ מקמחא ותמרי וירקא, וצריך לקנח תחלה בפת, ואח"כ ידיח במים, ובדיעבד אם הדיח ואח"כ קנח אין לחוש, ועיין שיו"ב אות כ', וכן אם לעס ופלט ולא בלע מהני בדיעבד, אבל לכתחילה ודאי צריך לבלוע, ובלא"ה איכא איסורא בפליטה משום הפסד אוכלין, וכמ"ש בפתחי תשובה סק"ה: